Miten päätöksenteon ylisukupolvista oikeuden-mukaisuutta voisi vahvistaa?

Maria Vaalavuo

Tulevaisuusvaliokunta
11.2.2026

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Mikä ylisukupolvisuus?

1. Nykyään elävien sukupolvien eli lasten, nuorten, aikuisten ja ikääntyneiden välillä oleva oikeudenmukaisuus sekä
2. Oikeudenmukaisuus elävien ja vielä syntymättömien sukupolvien välillä.

- *Sukupolvivaikutusten arvioinnissa yhdistyvät* ***iän, kohortin ja kulloistenkin yhteiskunnallisten olosuhteiden yhteisvaikutukset.***
- Nykyinen hallitusohjelmapainotteinen ja sektorilähtöinen lainsäädäntövalmistelu taipuu huonosti tällaiseen yhteisvaikutusten arviointiin.
- Lapsivaikutusten arvioinnin merkittävä rooli.

Sosiaalinen kestävyys

- *Ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden ytimessä on kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti se, että turvaamme niin nykyisille kuin tulevillekin sukupolville **yhtäläiset edellytykset hyvinvointiin**.*
- Vaatii hyvinvoinnin ymmärtämistä laajasti. Tämän takia on tärkeää ottaa käyttöön monipuolisempia mittareita, joilla edistystä seuraamme.

SAMAA VANHAA
MUT KUN NÄÄ ON NYT TÄSSÄ!
UUSIA MAHDOLLISUUKSIA

Hyvinvointivaltio on perintö, jonka haluamme tuleville sukupolville jättää

- *Ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus vaatii sukupolvien välisen solidaarisuuden vaalimista.*
- Vaatii analyysia siitä, että sote/sotu-järjestelmään tehtävät muutokset kohtelevat eri sukupolvia oikeudenmukaisesti.
- Hyvinvointivaltio toteuttaa suomalaista arvopohjaa ja sillä on edellytykset turvata hyvinvointi ja sen tasapuolinen jakautuminen myös tulevaisuudessa.
- *Millaisen institutionaalisen perinnön tuleville sukupolville jätämme?*

Inhimillinen ja sosiaalinen pääoma tukevat hyvinvointia myös tulevaisuudessa

- Inhimillinen pääoma: panostukset lasten ja nuorten koulutukseen ovat edellytys heidän hyvinvoinnilleen myös tulevaisuudessa ja tulevaisuuden huoltovarmuuden ja kriisinkestävyyden tae.
- Sosiaalinen pääoma: luo ihmisryhmien sisälle ja välille verkostoja ja luottamusta; tärkeää yhteiskunnan hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kannalta.
- *Metsiemme ja luontomme lisäksi inhimillinen ja sosiaalinen pääoma ovat kansallista vaurautta, joiden tulee säilyä tuleville sukupolville.*

Konkreettisesti

- Jako-oikeudenmukaisuus: miten hyödyt ja haitat jakaantuvat
  - *Tulevaisuusselonteko* on erinomainen työkalu, jota voidaan hyödyntää ennakointityössä ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi. Ennakoivalle ja tietoon perustuvalle lainvalmistelulle on varattava riittävästi aikaa.
  - *Investoidaan lasten ja nuorten hyvinvointiin*, koulutukseen ja sivistykseen ja vähennetään ylisukupolvisen huono-osaisuuden ketjuja.
  - *Kehitetään uusia instrumentteja, joilla turvataan nykyisten nuorten ja tulevien sukupolvien hyvinvointia*.

- **Tunnustava oikeudenmukaisuus**: huomioidaan paremmin ylisukupolvinen näkökulma
  - *Lainvalmistelun ennakkoarviointiin* sisällytetään osio, joka arvioi, miten lainsäädäntö vaikuttaa tulevien sukupolvien hyvinvoinnin edellytyksiin. Tämä vaatii hyvinvoinnin laajaa ymmärtämistä ja sen determinanttien analysointia eri väestöryhmissä.
  - Suomeen perustetaan tulevien sukupolvien oikeuksia valvova viranomainen tai vaihtoehtoisesti *lainsäädännön arviointineuvosto* huomioi kannanotoissaan ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden toteutumisen nykyistä kattavammin.

- **Menettelytapojen oikeudenmukaisuus**: miten eri sukupolvet voivat vaikuttaa päätöksiin
  - *Lasketaan äänioikeuden ikärajaa 16 ikävuoteen* alue- ja kuntavaaleissa nuorten osallistamiseksi päätöksentekoon väestön ikääntyessä voimakkaasti.
  - Tuetaan nuorisovaltuustojen toimintaa ja *kehitetään erilaisia tapoja kuulla nuoria* myös nuorten moniäänisyyden huomioimiseksi.